

बार्हस्पत्यो भरद्वाजः। अश्विनौ। त्रिष्टुप्, १ विराट्, ११ एकपदा त्रिष्टुप्।

क१ त्या वल्गू पुरुहूताद्य दूतो न स्तोमोऽविदन्नमस्वान्।

आ यो अर्वाङ्गासत्या ववर्त प्रेष्ठा ह्यसथो अस्य मन्मन्॥ ६.०६३.०१

अद्य- इदानीम्। पुरुहूतौ- बहुभिः साहाय्यायाहूतौ। वल्गू- सुन्दरौ। त्या- तौ। क्व- कुत्र।
नमस्वान्- नमस्कारयुक्तः। स्तोमः- मन्त्रः। दूतः। न- इव। अविदत्- लब्धवान्। यः। नासत्या-
सत्यस्वरूपिणावश्विनौ युवाम्। अर्वाङ्- अस्मदभिमुखम्। आ ववर्त- आवर्तयति। अस्य- एतस्य
स्तोतुः। मन्मन्- मनने ध्याने। प्रेष्ठा- प्रियतमौ। असथः- भवथः। हि- खलु ॥१॥

अरं मे गन्तं हवनायास्मै गृणाना यथा पिबाथो अन्धः।

परि ह त्यद्वर्तिर्याथो रिषो न यत्परो नान्तरस्तुतुर्यात्॥ ६.०६३.०२

गृणाना- स्तुतौ। यथा। अन्धः- सोमं रसम्। पिबाथः- अनुभवथः। तथा। अस्मै- एतस्मै। मे-
मम। हवनाय- आह्वानाय। अरम्- पर्याप्तम्। गन्तम्- गच्छतम्। त्यत्- तत्। वर्तिः- वेश्म।
परः- दूरस्थं वा। अन्तरः- समीपस्थं वा। न। तुतुर्यात्- हिंसां गच्छेत्। रिषः- हिंसकात्। परि
याथः- रक्षथः ॥२॥

अकारि वामन्धसो वरीमन्नस्तारि बर्हिः सुप्रायणतमम्।

उत्तानहस्तो युवयुर्ववन्दा वां नक्षन्तो अद्रय आज्ञन्॥ ६.०६३.०३

वाम्- युवयोरर्थे। अन्धसः- रसस्य। वमीमन्- श्रेष्ठे निष्पादने। अकारि- कर्म कृतम्।
सुप्रायणतमम्- अतिशयेन मृदु। बर्हिः- दर्भासनम्। अस्तारि- कृतम्। उत्तानहस्तः- उत्थितबाहुः।
युवयुः- युष्मत्कामः। ववन्द- अस्तौन्नमश्चक्रे। वाम्- युवाम्। नक्षन्तः- व्याप्तवन्तः। अद्रयः-
ग्रावाणः स्थैर्यप्रतीकाः। आज्ञन्- रसं निष्पादयन्ति ॥३॥

ऊर्ध्वो वामग्निरेध्वरेष्वस्थात्प्र रातिरेति जूर्णिनी घृताची।

प्र होता गूर्तमना उराणोऽयुक्त यो नासत्या हवीमन्॥ ६.०६३.०४

वाम्- युवयोः। ऊर्ध्वः- उत्कृष्टः। अग्निः- पावकः सत्क्रतुः। अध्वरेषु- ध्वरविरोधिकर्मसु
सर्वभूतहितकर्मसु। अस्थात्- अधितिष्ठति। जूर्णिनी- प्रगामिनी। घृताची- प्रकाशयुक्ता। रातिः।
एति- गच्छति। यः। नासत्या- सत्यस्वरूपावश्विनौ। हवीमन्- आह्वाने योजयति। सः। होता-
देवाह्वाता। गूर्तमनाः- उद्युक्तमनाः। प्र- प्रकर्षेण। उराणः- विस्तारयन्। अयुक्त- अश्विनौ
नियोजयति ॥४॥

अधि श्रिये दुहिता सूर्यस्य रथं तस्थौ पुरुभुजा शतोतिम्।

प्र मायाभिर्मायिना भूतमत्र नरा नृतू जनिमन्यज्ञियानाम्॥ ६.०६३.०५

पुरुभूजा- हे बहुभोगवन्तौ प्राणेशनशक्तिभूतावश्विनौ। सूर्यस्य- आत्मसूर्यस्य। दुहिता- सुता उषा
ज्ञानोदयदेवता। श्रिये- लक्ष्म्यै। शतोतिम्- अनन्तरक्षाशक्तिसम्पन्नम्। रथम्- लक्ष्यप्रापकं
रंहणप्रतीकवाहनम्। रथी ऋतस्य नो भवेति श्रुतेः ऋतं रथः। अधि तस्थौ- अधितिष्ठति। अत्र-
अस्मिन् देवयजनदेशे। मायाभिः- प्रज्ञाभिः। मायिना- प्रज्ञावन्तौ। भूतम्- भवतम्। यज्ञियानाम्-
पूज्यानाम्। जनिमन्- आविभवि। नरा- नेतारौ। नृतू- नृत्यन्तौ भवतम्॥५॥

युवं श्रीभिर्दर्शताभिराभिः शुभे पुष्टिर्मूह्युः सूर्यायाः।

प्र वां वयो वपुषेऽनु पतन्नक्षद्वाणी सुष्टुता धिषण्या वाम्॥ ६.०६३.०६

युवम्- युवाम्। दर्शताभिः- दर्शनीयाभिः। श्रीभिः। आभिः। शुभे- शोभनार्थम्। सूर्यायाः- उषाया
ज्ञानोदयदेवतायाः। पुष्टिम्- पोषणम्। ऊह्युः- धारयथः। वाम्- युवयोः। वयः- प्राणतुरगाः।
वपुषे- शोभायै। प्र- प्रकर्षेण। अनु पतन्- अनुपतन्ति। धिषण्या- हे धिषणागतावश्विनौ
प्राणेशनशक्तिभूतौ। वाम्- युवाम्। सुष्टुता- सुष्टु स्तुतौ। वाणी- वाक्। नक्षत्- व्याप्नोति॥६॥

आ वां वयोऽश्वासो वहिष्ठा अभि प्रयौ नासत्या वहन्तु।

प्र वां रथो मनोजवा असर्जिषः पृक्ष इषिधो अनु पूर्वीः ॥ ६.०६३.०७

वाम्- युवयोः । वयः- गन्तारः । अश्वासः- प्राणतुरगाः । वहिष्ठाः- अतिशयेन वाहकाः । नासत्या-
हे सत्यस्वरूपावश्विनौ । प्रयः- अन्नम् । अभि आ वहन्तु- प्रापयन्तु । वाम्- युवयोः । मनोजवाः-
मनोवेगः । रथः । पृक्षः- सम्पर्चनीयाः । इषिधः- एषणीयाः । पूर्वीः- प्राचीनाः । इषः । अनु-
अनुसृत्य । प्र- प्रकर्षेण । असर्जि- सृष्टः ॥७॥

पुरु हि वां पुरुभुजा देष्णं धेनुं न इषं पिन्वतमसक्राम् ।

स्तुतश्च वां माध्वी सुष्टुतिश्च रसाश्च ये वामनु रातिमग्मन् ॥ ६.०६३.०८

वाम्- युवयोः । पुरु- बहु । देष्णम्- दातव्यमस्ति । हि- खलु । असक्राम्- असङ्क्रामणीमिति
यास्कः । धेनुम्- गाम् । न- इव । इषम्- सदेष्णाम् । पिन्वतम्- वर्धयतम् । स्तुतश्च- स्तोतारश्च ।
वाम्- युवयोः । माध्वी- हे मधुरौ । सुष्टुतिश्च- शोभनस्तुतिश्च । ये । वाम्- युवयोः । रातिम्- दानम् ।
अग्मन्- अनुजग्मुः । ते । रसाश्च । भवदीयाः सन्ति ॥८॥

उत मं ऋज्रे पुरयस्य रघ्वी सुमीळ्हे शतं पेरुके च पक्वा ।

शाण्डो दाद्विरिणः स्मदिष्टीन्दश वशासौ अभिषाच ऋष्वान् ॥ ६.०६३.०९

उत- अपि च । पुरयस्य- यः पुरोऽयते प्राप्नोति तस्येति दयानन्दः । ऋज्रे- ऋजुगमने । रघ्वी-
अनायासगती प्राणवडवे । मे- मह्यं भवताम् । सुमीळ्हे- आनन्दे । शतम्- प्रभूतम् । पेरुके-
पालके । च । पक्वा- यानि पक्वानि भावनानि सन्ति तानि मयि भवन्तु । शाण्डः- वृत्रबाधकः । यः
श्यति तनूकरोति । शो तनूकरणे । हिरिणिनः- हिरण्यवतः । स्मदिष्टीन्- प्रशस्तदर्शनभूतान् । दश-
बहून् । वशासः- वशङ्गतान् । अभिषाचः- सहनशीलान् । ऋष्वान्- दर्शनीयान् प्राणाश्वान् । दत्-
ददातु ॥९॥

सं वां शता नासत्या सहस्राश्वानां पुरुपन्थां गिरे दातु ।

भरद्वाजाय वीर नू गिरे दाद्विता रक्षांसि पुरुदंससा स्युः ॥ ६.०६३.१०

पुरुदंससा- बहुदर्शनावश्विनौ । नासत्या- हे सत्यस्वरूपौ । वाम्- युवयोः । शता । सहस्रा-
अनन्तान् । अश्वान्- प्राणाश्वान् । पुरुपन्थाः- प्रभूताध्वा । गिरे- स्तोत्रे । सम्- सम्यक् । दात्-
यच्छति । वीर- हे वीरावश्विनौ । भरद्वाजाय- दत्तहविष्काय । गिरे- स्तोत्रे । दात्- यच्छति ।
रक्षांसि- स्वार्थैकपराणि । हता- नाशितानि । स्युः- भवेयुः ॥१०॥

आ वाँ सुम्ने वरिमन्सूरिभिः प्याम् ॥ ६.०६३.११

वाम्- युवयोः । वरिमन्- श्रेष्ठे । सुम्ने- आनन्दे । सूरिभिः- विद्वद्भिः । आ- समन्तात् । स्याम्-
भवेयम् ॥११॥